حضرت مخدوم محمد زمان طالب المولىٰ سائين رحمة الله عليه

(1919_1993ع)

آج اک اور برس بیت گیا اُسکے بغیر
جس کے ہوتے ہوئے ہوتے تھے زمانے میرے

حضرت غوث الحق مخدوم نوح عليه الرحمت جا سترهون نمبر سجّاده نشين، محسن علم و ادب عاليجناب حضرت مخدوم محمد زمان طالب المولىٰ رحمة الله عليه ولد حضرت مخدوم غلام محمد رحمة الله عليه 9 محرم 1338ھ مطابق 4 آڪٽوبر 1919ع تي هالا نوان ۾ تولد ٿيا. ننڍپڻ پنهنجي ڳوٺ هالا ۾ گذاريائون، ٻه شاديون ڪيائون، پهرين شادي پنهنجي عزيزن اَچ شريف وارن پيرن مان پير ميان صدّيق محمد صدّيقي قريشيءَ رحمة الله عليه[429] وٽان حضرت

[429] پير ميان صدّيق محمد رحمت الله عليه، حضرت مخدوم محمد امين اول رح جي اولاد مان هئو. سندس سلسله نسب هن طرح آهي: پير ميان صدّيق محمد بن ميان ونهيل بن ميان ٻڍل بن ميان ونهيل بن ميان لائق ڏنو بن ميان نيندو بن ميان لائق ڏنو بن ميان جمن

Gul Hayat Institute

پير ميان امام علي صدّيقيؒ [430] جي همشيره سان ڪيائون جيڪا 16 ربيع الآخر 1356هه مطابق 27، مئي 1937ع تي ٿي، انهيءَ حرم وارن جي وصال (24 نومبر 1940ع) کان پوءِ ٻي شادي عالم دين مولانا فضل احمد غزنويؒ [431] وٽان ڪيائون جيڪا 9 ذي القعد 1361هه مطابق 17 نومبر 1942ع تي ٿي.

گل سائينؒ جن جي انتقال بعد پاڻ 18 ڊسمبر 1944ع تي مسندِ خلافت و ارشاد تي ويٺا، ان وقت سندن عمر 25 سال هئي. پاڻ باقي سموري حياتي الله پاڪ ۽ ان جي آخري پيغمبر حضرت محمد مصطفيٰ ﷺ جن جي احڪامات موجب خدمتِ خلق ڪندي گذاريائون. زندگيءَ جي هر شعبي ۾ پنهنجو ڀرپور ڪردار ادا ڪيائون. شرافت، صبر ۽ درگذر سندن قابلِ تقليد هستيءَ جا اهم پهلو هئا.

حضرت قبله مخدوم محمد زمان طالب المولىٰ سائينؒ، عظيم سياستدان، اديب، سدا حيات شاعر، دانشور ۽ روحاني پيشوا هئڻ سان گڏوگڏ شفيق انسان ۽ ڇپر ڇانوَ هئا. سندن محبتون ۽ شفقتون ڪڏهن به وساري نٿيون سگهجن. پاڻ ڪڏهن به اصولن تي سودي بازي نه ڪيائون. سنڌي ادب ۽ ٻوليءَ سان لڳاءُ هئڻ ڪري پاڻ "انجمن علم و ادب هالا"، "جمعيت شعرا سنڌ"، "اداره روح و ادب" ۽ "بزمِ طالب المولىٰ" جا مرڪزي سرپرست ۽ ريڊيو پاڪستان، پاڪستان ٽيلي وزن جي مشاورتي ڪميٽي جا ميمبر تي رهيا. سندن سرپرستيءَ ۾ "هفتيوار پاسبان"، "اخبار الزمان" ۽ "ماهوار رسالو طالب المولىٰ" پڻ شايع ٿيو جيڪو دادو مان نڪرندو هو ٻيو رسالو "شاعر" نالي سان ۽ ٽيو رسالو "روح ادب" نالي سان حيدرآباد مان شايع ٿيندو هو. حضرت مخدوم محمد زمان طالب المولىٰ رح جن کي سماجي

Gul Hayat Institute

بن ميان نبوڙه بن ميان محمد عاقل بن پير عنايت بن ميان فضل الله بن حضرت مخدوم ابوالخير ابو محمد بن حضرت مخدوم محمد امين اول بن حضرت غوث الحق مخدوم نوح عليه الرحمت.

[430] ڏسو ضميمو 31.

[431] مولانا فضل احمد غزنوي ولد سردار الهه بخش 26، آڪٽوبر 1906ع بمطابق 7 رمضان 1324 هجريءَ تي ڪوئيٽا ۾ تولد ٿيا ۽ 4، ڊسمبر 1986ع تي انتقال ڪيائون (احوال لاءِ ڏسو منهنجو ننڍيڙ، ص: 102/103).

۽ ادبي خدمات طور صدر ايوب خان جي دور اقتدار ۾ ”تمغهٔ پاڪستان“ ڏنو ويو. پاڻ ٻه پيرا سنڌي ادبي بورڊ جا چيئرمين پڻ رهيا. جنرل ضياءُ الحق جي آمرانه دور ۾ حڪومت طرفان زور رکيو ويو ته پاڪستان پيپلزپارٽي ڇڏي حڪومت جي حمايت ڪن. ليڪن پاڻ پاڪستان پيپلزپارٽي ڇڏڻ بجاءِ سنڌي ادبي بورڊ جي چيئرمين شپ تان استعيفا ڏئي ڇڏيائون. ڪين پ پ جو مرڪزي وائيس چيئرمين چونڊيو ويو ۽ پاڻ آخر تائين ان عهدي تي فائز رهيا. سندن هڪڙو اهم فيصلو پ پ جي هالا ڪنوينشن جو انعقاد هو جنهن ۾ چونڊن ۾ حصو وٺڻ جو فيصلو ڪيو ويو. هن ڪنوينشن ۾ اڳوڻي مغربي ۽ مشرقي پاڪستان مان سياسي اڳواڻ ۽ مندوبين شريڪ ٿيا. پاڻ 1947ع جي تحريڪ آزادي جا سرگرم ڪارڪن رهيا. 1950ع جي ٽائون ڪميٽي هالا جا صدر ۽ 1960ع ۾ چيئرمين ٿي رهيا. 1971ع ۾ قومي اسيمبليءَ جي ميمبر جي حيثيت سان پاڻ هالا تڪ مان وڏي اڪثريت سان ڪامياب ٿيا. 1973ع ۾ شهيد ڀٽو جي دور ۾ سنڌ ۾ آيل خطرناڪ ٻوڏن دوران پنهنجي سروري جماعت جي خليفن ۽ مريدن سان گڏجي بندن جي حفاظت ڪيائون. ڪين 1990ع ۾ صدر پاڪستان غلام اسحاق خان ادب، ثقافت ۽ سماجي خدمتن جي اعتراف طور ”هلالِ امتياز“ ڏنو.

پاڻ ڪيترن ئي تعليمي ادارن جا سرپرست به هئا. سندن سرپرستيءَ ۾ جيڪي تعليمي ادارا هلندڙ هئا انهن ۾ ”سروري اسلاميه ڪاليج هالا“، ”طالب المولىٰ اورنٽيئل ڪاليج“، ”سنڌ مليه ڪاليج حيدرآباد“ ۽ ”طالب المولىٰ هاءِ اسڪول دادو“ شامل آهن. ان ڪانسواءِ ڪپري جي هاءِ اسڪول جي هاسٽل پڻ پاڻ ٺهرايائون. پاڻ صحافين جي پڻ مختلف طريقن سان مدد ڪندا هئا. پاڻ لوڪ ادب جي به سرپرستي ڪندا هئا ۽ وقت بوقت سگهڙن جي ڪچهري ڪرائيندا هئا.

حضرت مخدوم محمد زمان طالب المولىٰ سائين رحمة الله عليه جن جي حياتيءَ ۾ سندن ڪافي تصنيفون شايع ٿيون جن ۾ ”بهارِ طالب“، ”رباعياتِ طالب“، ”خود شناسي“، ”شيطان“، ”اسلامي تصوف“، ”امام غزاليءَ جا خط“، ”يادِ رفتگان“، ”مثنوي عقل ۽ عشق“، ”ڪچڪول“، ”ڇپر ۾ ڇڙيون“، ”ڪافي“، ”ديوان طالب المولىٰ“، ”شانِ سروري ﷺ“، ”بي پير اڪيون“، ”سنڌ جو شڪار“، ”مصريءَ جون ٽڙون“، ”ڇهنڊڙيون“ ۽ ”آبِ حيات“ وغيره شامل آهن.

Gul Hayat Institute

پاڻ سروري تنظيم جا سرپرست اعليٰ هئا ۽ ڪيترن ئي مسڪينن، بيواهن ۽ يتيمن جي اهڙي طرح سار سنڀال لڌائون ۽ امداد ڪيائون جنهن جي خبر صرف سندن ذات تائين محدود هئي.

حضرت مخدوم محمد زمان طالب المولىٰ سائينءَ هڪڙي تاريخ ساز دور جو نالو آهي. انهيءَ مبارڪ نالي وٽ سان دنيائي رنگ و بو جا لاتعداد اڻ وسرندڙ واقعا اکين جي آڏو اچيو وڃن ٿا اُهي ديني، سماجي، سياسي ۽ علمي واقعا سنڌو درياءَ وانگر آهن. جن کي ڪوزي ۾ بند ڪرڻ ممڪن ڪونهي. حضرت مخدوم محمد زمان طالب المولىٰ سائينءَ زبردست سحر انگيز شخصيت جا مالڪ هئا، جنهن جو اثر ايڏو آهي جو اڄ هيترن سالن کان پوءِ بہ ائين ٿو لڳي تہ ”پاڻ سندن وڏي بنگلي تي تشريف فرما آهن.“ سندن شفقت، محبّت، اخلاق، خلوص، گفتگو جو انداز نشست و برخاست جو طريقو ڪچهريون، رهاڻيون ۽ محفلون سدائين دل جي لوح تي محفوظ رهنديون.

ڪي اوڏائي ڏور ڪي ڏور بہ اوڏا سپرين،
ڪي سنيرجن نہ ڪڏهين ڪي وسرن نہ مور
جيئن مينهن ڳنڍيءَ پور تيئن دوست وارا ڪو دل سين

شاهہ ڀٽائي رحہ

مخدوم المخاديم، عالي جناب حضرت مخدوم محمد زمان طالب المولىٰ رحمت الله عليه جن جو انتقال پُر ملال 11 جنوري 1993ع تي ٻپهرن جي قريب جناح هاسپيٽل ڪراچيءَ ۾ ٿيو. سندن تدفين ٻئي ڏينهن 12 جنوري 1993ع تي ڏينهن جو 12 بجي کان پوءِ حضرت غوث الحق مخدوم نوح فقيرؒ جن جي مقبري ۾ پکن وارن صاحبن ؒ جي والد، سندن همنام بزرگ ۽ تڙ ڏاڏي حضرت مخدوم محمد زمان رابعؒ جن جي پيرانديءَ کان الهنديءَ ذڪڻ واري ڪنڊ ۾ ٿي:

مون ڀانيو مون وٽ هميشہ هوندا سپرين
ويڙهو ڏيئي ويڪرو ڀهري ويا ڀٽ
ساهہ جنين جي سٽ وڪيم تي وٽڪار ۾

حضرت شاهہ ڀٽائي رحہ